

Смульський Ігор Васильович,
кандидат історичних наук,
професор кафедри українознавства,
Український державний університет,
м. Москва

УДК 930 (477)

Концептуальні розробки вчених Українського державного університету м. Москви щодо дослідження історії Української держави IX-XIV ст.

У вступі до наукового з'ясування проблеми «Українська держава в IX-XIV століттях» слід наголосити, що вчені Українського державного університету м. Москви (УУМ) ще у 80-90-х роках ХХ ст. звернули увагу на роль Української держави IX – XIII ст та у XIII ст., в епоху короля Данила, зокрема. Передусім це видно з наукових праць та наукових концепцій «Українська держава у XIII столітті» та «Українська держава IX – XIII ст.», автором яких є Віктор Святославович Ідзьо, ректор УУМ, доктор історичних наук, професор, академік Міжнародної Академії Наук Євразії, лауреат Премії ім. академіка І. Крип'якевича, який на базі раніше закритих московських архівів фундаментально дослідив у Росії, а згодом й в Україні цю наукову проблему. Власне, ці апробовані концептуально в українському та російському науковому просторі праці розпочали з 1995 року вивчення проблеми Української держави IX – XIII ст. з центром у Києві, та конкретно визначили концепцію «Українська держава в XIII – XIV ст.» з центром у Львові [1, с. 6 – 10].

У подальшому до цих досліджень підключилися: з темою «Взаємовідносини короля Данила з боярами» – аспірант УУМ А. Щербина, з темою «Геополітична ситуація на передодні коронації Данила Галицького» – представник УММ у Львові В. Артюх, з темою «Король Данило Галицький як символ української державності XIII століття» – перший проректор УУМ, професор В. Дудченко та інші. Цю наукову концепцію у Москві підтримав доктор історичних наук Б. Тимошук, доктор історичних наук В. Кабузан, професор В. Осауленко та інші, в Україні, в Києві – доктор історичних наук, академік Я. Калакура, доктор філологічних наук, академік П. Кононенко, доктор філософських наук, професор, академік М. Недюха, засновник та головний редактор наукового журналу «Трипільська цивілізація», доцент В. Гаркуша, у Львові – доктор історичних наук, професор Я. Дашкевич, доктор мистецтвознавства, професор Р. Шмагало, академік-мистецтвознавець, герой України Б. Возницький, в Івано-Франківську – доктор історичних наук, академік В. Грабовецький та інші.

У 2008 – 2010 роках вчений, доктор історичних наук, академік В. Ідзьо ввів у науковий обхід концепцію «Української держави у XIII – XIV ст.», доклав зусиль для популяризації нового центру Української держави у XIII – XIV століттях

– міста Львова та її першого володаря, сина короля Данила, львівського короля Льва I (1292 – 1301 рр.). Серед заходів – проведення наукових засідань з цієї проблеми, презентації монографій «Українська держава у XIII ст.», «Українська держава у IX – XIII ст.» як в українському середовищі, так і в наукових колах Росії. У 2010 – 2012 роках доктор історичних наук, академік В. Ідзьо підготував монографію «Львівське королівство в XII–XIV століттях», яку було нещодавно презентовано широкому науковому колу України. Передбачено, що монографічно її буде втілено у 2014 році під час підготовки урочистостей до 200 річчя з дня народження Т.Г. Шевченка під назвою: «Українська держава у IX – XIV століттях» [2, с. 15 – 32].

Настав час, як наголошує доктор історичних наук, професор, академік В.С. Ідзьо: «виходити зі сфальсифікованого москвофілами XIX – XX ст. Галицько-Волинського гетто» й розглянути Українську державу IX – XIV ст. як поступальний і безперервний життєздатний процес української державності та народності, оскільки всі предки від великого київського князя Святослава до короля Данила були великими київськими князями України-Руси. Король Руси XIII століття – Данило Романович Галицький, цьому яскраве підтвердження». Про це йшлося й на міжнародній науковій конференції «Король Данило та Українська держава в XIII столітті», що була проведена у Львові та в якій взяли участь науковці майже з усіх європейських країн та Республіки Татарстан [1, с. 6 – 10].

Напередодні конференції у газеті «Експрес» було розміщено статтю «Данило Галицький: погляд з Москви», в якій ректор Українського державного університету в Москві, доктор історичних наук, професор Віктор Ідзьо наголошував: «Україна знову, як і колись, на роздоріжжі між Сходом і Заходом». Газета зацікавилася, чому, власне, ініціатором проведення конференції «Король Данило і українська держава у XIII ст.» став Український державний університет м. Москви. На що була дана відповідь, що саме в Москві сконцентровано велику кількість документів та архівних матеріалів, які надали можливість підготувати монографію «Українська держава у XIII ст.». На сьогодні ця проблема дуже актуальна: Україна знаходиться перед вибором напередодні вступу до Євросоюзу, що є співзвучним з епохою короля

Данила, а саме: «Україна знову, як і колись, на роздоріжжі між Сходом і Заходом».

Також про проведення першої міжнародної конференції «Король Данило і Українська держава у XIII столітті», а також презентації під час конференції монографії В. Ідзьо «Українська держава у XIII столітті» інформувала газета «Високий Замок». Зокрема, було зазначено про історичну постать Данила Романовича Галицького: «Король Данило – це європейський володар XIII століття, який зумів за століття перед централізацією Росії у XIV ст. централізувати за європейським зразком українську державу. Все це слід вивчати особливо сьогодні, коли відзначаємо 800-літній ювілей Данила Галицького» [1, с. 6 – 10].

З приводу виходу монографії український часопис «Київська церква» наголошував: «Сприяючи виходу в світ монографії «Українська держава у XIII ст.» професора Віктора Ідзьо, єпископ УГКЦ, владики Софрон Мудрий у такий спосіб засвідчив, що ця книга адресована не лише фахівцям та колекціонерам-бібліографам, а значно ширшому колові читачів. Монографія об'єднує своєю релігійно-державною позицією всіх українців. Дослідивши чисельні документи, В. Ідзьо довів необхідність Україні вступати до Унії з Римською Церквою. Віктор Ідзьо аргументовано довів у своїй монографії, що входження до союзу католицьких держав не лише не послабило Русь, а навпаки – сприяло її безпеці. В. Ідзьо аргументовано довів, що українцям вистачило й коротко-часного перебування в союзі католицьких держав для того, щоб перейняти їхні прогресивні досягнення. Зокрема, академік В. Ідзьо встановив, що саме король Данило створив «перше регулярне військо» й централізував свою державу, протиставивши відцентровій силі – боярству середній клас, торговельно-ремісничу знать. За словами В. Ідзьо, король Данило перейняв в країнах Західної Європи й всю структуру влади. Автор монографії – голова Українського Історичного Клубу м. Москви, ректор Українського державного університету В. Ідзьо зробив висновок на користь централізованої української державності в XIII столітті, що дає підстави по-новому подивитися на вищеозначену проблему» [1, с. 6 – 10].

Про проведення міжнародної конференції «Король Данило і українська держава у XIII ст.» нам детально розповів й фаховий академічний журнал «Слово і Час». Слід зазначити, що ґрунтовно висвітлено матеріали конференції й в елітному фаховому «Українському Історичному Журналі».

Серед учасників конференції – вчені України, Росії, які прибули, зокрема, з міст: Києва, Львова, Москви, Мурманська, Оренбурга, Нижнекамська (Республіка Татарстан).

Зі вступною промовою до учасників I Міжнародної наукової конференції «Король Данило і Українська держава в XIII столітті» звернувся організатор і головуєчий на конференції – голова Українського Історичного Клубу, ректор Українського державного університету м. Москви, доктор

історичних наук, професор Віктор Ідзьо, який наголосив: «...необхідність у проведенні цієї конференції настала внаслідок тривалої наукової праці над цією проблемою науковців Українського державного університету міста Москви. Завершилась вона виходом монографії «Українська держава в XIII столітті», презентація якої сьогодні відбудеться. Ініціатива у проведенні конференції саме під такою назвою належить Українському державному університету м. Москви, оскільки ми побажали наголосити на необхідності вивчення державотворчих процесів в Україні в XIII ст., зокрема, в ті часи, коли Українську державу очолив король Данило. Без сумніву, конференція не відбулася би без підтримки та всебічної допомоги колег-науковців. Тому ми дякуємо науковцям України та Росії, які підтримали ініціативу по відзначенню 800-літнього ювілею визначного державного та політичного діяча короля Данила».

У роботі наукової конференції взяв участь професор Ярослав Дашкевич, керівник Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського, який, у свою чергу, наголосив на актуальності висунутої організаторами конференції проблеми. Король Данило, на думку промовця, очолив Українську державу в XIII столітті, будучи не якимось суто галицьким чи волинським феноменом. Він, без сумніву, своєю особистістю продовжує традиції Київської держави й тому його діяльність заслуговує всебічного вивчення.

Від імені Інституту українознавства Міністерства науки і освіти України учасників конференції привітав директор, академік Петро Кононенко, який зазначив, що вивчення державотворчих процесів у XIII столітті є дуже актуальною проблемою, особливо у цей час – час святкування 800-літнього ювілею визначного українського державного діяча XIII століття короля Данила.

У роботі конференції взяв участь Іван Патель, виконуючий обов'язки директора Інституту українознавства ім. І.П. Крип'якевича НАН України, який наголосив на необхідності вивчення епохи короля Данила, висловив вдячність керівництву Українського державного університету м. Москви, Українського Історичного Клубу і, зокрема, ректору УУМ, доктору історичних наук, професору В. Ідзьо за ініціативу та організацію проведення конференції.

До учасників та гостей звернувся й директор Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою пан Ігор Кравчук, який підкреслив великі заслуги Короля Данила. Король Данило, на думку промовця, є українським державцем XIII ст. європейського типу.

Від Ради Об'єднання Українців в Росії конференцію привітав ректор Українського державного університету в м. Москві професор Віктор Ідзьо, який зауважив, що ініціатива щодо організації та проведення наукової конференції «Король Данило і Українська держава у XIII ст.» пояснюється недостатністю вивчення цього питання в

українській історії. У Російській Федерації на сьогодні розробляється концепція централізованої російської держави XIV століття практично без історичної бази. За цією Концепцією, князівства залежні й ворогуючі один з одним видаються російськими істориками за централізовану державу в Україні вже у XIII столітті. У реальності централізована держава – це королівство на чолі з могутнім володарем – королем Данилом, який активно займався питанням формування антитатарської коаліції. Ці процеси, на думку промовця, потребують подальшого вивчення на сучасному етапі.

До роботи I Міжнародної конференції також були залучені Роман Лубківський, начальник обласного управління культури Львівської облдержадміністрації, Юрій Гресько, начальник відділу у справах національностей та міграції Львівської облдержадміністрації, Василь Білоус, заступник голови міської Ради.

Активну участь у роботі зазначеної конференції взяв й політв'язень радянської імперії, засновник газети «Нескорена Нація» Іван Кандиба, який, зокрема, наголосив на актуальності вивчення українських державотворчих процесів у час правління короля Данила. Так, було зазначено, що український державець король Данило все своє життя боровся за єдність, могутність та незалежність української держави як від східних, так і від західних сусідів. Знаковим є той факт, що виникла необхідність відродження у XX ст. історичної ролі короля Данила й Української держави в XIII столітті й продовження цієї роботи під егідою Організації Українських Націоналістів, яку очолив Степан Бандера. Безсумнівно, що роль Української держави часів короля Данила й сьогодні повинна стати дороговказом для боротьби українських патріотів за національну українську державу.

Від імені Українського Історичного Клубу м. Москви у конференції взяв участь Ігор Смульський, який зазначив, що Українським Історичним Клубом сьогодні активно розпочато дослідження українських архівів в Росії, зокрема й за часів короля Данила. Монографія голови УІК, професора Віктора Ідзьо «Українська держава в XIII столітті» є цьому підтвердженням.

Євген Савенко, Голова українського товариства «Вербиченька» (Республіка Татарстан), також підтвердив нагальну необхідність у вивченні питання щодо політичних взаємовідносин України-Руси й Золотої Орди у XIII ст. у той час, коли зв'язки науковців України й Татарстану починалися налагоджуватися.

Плідну участь у роботі конференції провели: Олег Купчинський, вчений секретар наукового Товариства ім. Т. Шевченка, А. Бень-Дронюк – від керівництва Соціал-національної партії України (СНПУ), Андрій Щербина – від науковців Українського державного університету в м. Москві, який зокрема зазначив, що науковці університету прагнуть до активної співпраці з вузами України.

Від української громадськості м. Оренбурга у конференції взяв участь голова українсь-

кого Історичного Клубу в м. Оренбург Богдан Древин, який зазначив, що саме за сприянням Українського Історичного Клубу м. Москви в Оренбурзі також було засновано Український Історичний Клуб як філіал московського клубу.

Про подальше сприяння проведенню подібних тематичних конференцій зазначив директор Музею історії релігії, історик Володимир Гаюк. Він акцентував увагу на плідній п'ятирічній активній співпраці Українського Історичного Клубу міста Москви та Музею історії релігії.

Серед промовців на конференції слід відзначити: директора Національної бібліотеки імені В. Стефаніка Ларису Крушельницьку, заступника голови Української культурно-національної автономії Мурманська Ірину Калуську, представника Львівської Академії мистецтв та української громади в м. Сургуті Зеновію Шульгу, заступника голови Українського товариства охорони пам'яток історії та культури Григорія Катарана [2, с. 15 – 32].

Крім цього, у роботі конференції було заслухано ще більше 30-ти наукових доповідей, зокрема, серед виступаючих були:

1. Я.Р. Дашкевич. Проблема вивчення епохи Короля Данила;
2. П.П. Кононенко. Українська держава в XII столітті у контексті сучасного вивчення українознавства;
3. В.С. Ідзьо. Українська держава за часів Короля Данила;
4. М.В. Петегирич. Белзька і Червенська землі у XIII столітті.
5. І.В. Паславський. Філософська культура Галицько-Волинської держави: пошуки морального ідеалу і формування державної ідеології;
6. Є.Ф. Савенко. Король Данило і Українська держава у взаємовідносинах з Золотою Ордою;
7. В.П. Бадяк. Коронація Данила Галицького і доля корони;
8. М.Ф. Рожко. Король Данило – фортифікатор;
9. І.П. Мегела. Українська держава часів Короля Данила у взаємовідносинах з Австрійською державою у XIII ст.;
10. А. Бень-Дронюк. Художня обробка металу Галичини часів Короля Данила XIII ст. (пам'ятки української державності);
11. Г.В. Зубченко. Образ міста Лева очима художника;
12. К. Бондаренко. Ювілейний рік Короля Данила;
13. Р.Т. Шмагало. Стилiстичні ремiнісценції мистецтва часів Короля Данила у творчості студентів Львівської академії мистецтв;
14. Л.В. Войтович. Друга галицька династія. Стан вивчення;
15. В.С. Ідзьо. Король Данило у взаємовідносинах з Польщею, Литвою, Тевтонським Орденом;
16. Г.Г. Стельмашук. Одяг княжої доби XIII ст.;

17. Г.В. Голод. Художнє ремесло Галицько-Волинської держави і питання «ренесансу» історії України;

18. О.А. Купчинський. Галицько-Волинська держава і документи XIII – першої половини XIV ст. у пізніших джерелах. Зміст і форма;

19. Л. Цимбала. Шовкові тканини в давньоруському костюмі (Ареол побутування) XII – XIII ст.;

20. А. Гречило. Символи Галицько-Волинської держави другої половини XIII ст. – перша половина XIV ст.;

21. Б.М. Шумилович. Латенські старожитності у середньовічній художній кераміці Галичини – витoki стилістики мистецтва Галицько-Волинського князівства XIII ст.;

22. Л. Мацкевий, Ю. Гудима, В. Матвійчук. До питання найдавнішого заселення території сучасного Львова;

23. І.В. Костюк «Давньоукраїнська література періоду Київської Русі» в оцінці О. Грушевського;

24. А.О. Щербина. Взаємовідносини Короля Данила Галицького з бояринами;

25. В.С. Артюх. Передісторія княжого Галича епохи короля Данила;

26. З.М. Шульга. Образ Данила Галицького у творчості львівських художників текстилю;

27. Р.Я. Василик. Сакральне мистецтво княжої доби Галичини;

28. В.С. Ідзьо. Король Данило та переговори з католицькою церквою стосовно унії всередині XIII ст.;

29. Р.Д. Зінкевич. Збройні сили Галицько-Волинської держави за часів Короля Данила;

30. О.Я. Походай. Особливості проведення рятівних археологічних досліджень у Прикарпатському регіоні;

31. В.І. Дудченко. Король Данило Галицький – як символ української державності XIII століття.

Серед рекомендацій, які були надані учасниками конференції, для проведення наступної тематичної конференції, окрім історичної та культурно-мистецької, було рекомендовано:

утворити такі секції: археологічну, матеріальної культури та архітектури, релігієзнавства;

розширити коло учасників досліджень, представників зарубіжних країн у вивченні зазначеної проблематики.

Слід визнати, що родзинкою конференції була виставка картин художнього розпису на тканині (цикл «Львів») митця Львівської академії мистецтв пані Галини Зубченко.

Наукові праці були опубліковані у науковому збірнику «Засновник Львова король Данило та Українська держава в XIII ст. – Львів. Видавни-

цтво університету «Львівський Ставропігон», 2006. – 418 с.» [2].

На підтримку I Міжнародної наукової конференції «Король Данило і Українська держава у XIII столітті – в історії, культурі, літературі та українському народному епосі», Український державний університет у м. Москві розробив у 2012 році нову наукову концепцію «Українська держава в IX – XIV ст.». Ця концепція остаточно розвінчує москвофільську темряву XIX – XX століть «Галицько-Волинського гетто», оскільки всі наявні реальні джерела, що дослідив і проаналізував у 2010 – 2012 роках доктор історичних наук, професор, академік Віктор Ідзьо, свідчать про безперервну політичну історію України з IX по XIII століття зі столичним центром у Києві та особливу роль Української держави XIII – XIV століть з новим столичним центром у Львові.

У монографії «Львівське королівство в XI – II – XIV століттях» академік Віктор Ідзьо остаточно утвердив концептуальні засади незалежного державного розвитку українців у IX – XIV ст., які потребують подальшого втілення під таким кутом зору в українському науково-державному, громадському та культурно-релігійному житті.

Слід визнати, що монографія доктора історичних наук, професора, академіка Віктора Ідзьо «Українська держава в IX – XIV ст.» стане єдиновірним дослідженням й важливою науковою працею в сучасній історичній науці Української держави, відновленої у 1991 році [2, с. 15 – 32].

Список використаних джерел

1. *Смольський І.Я.* Погляди вчених УІК та УУМ на проблему Української держави в XIII столітті та особу короля Данила. Науковий вісник Українського Історичного Клубу. – М., 2003. – Т. VII.

2. Ідзьо Віктор. Українська держава у XIII столітті. – Івано-Франківськ: «Нова зоря», 1999. – 320 с.

3. Ідзьо Віктор. Українська держава в IX – XIII ст. – Львів: «Сполом», 2004. – 416 с.

4. Ідзьо Віктор. Львівське королівство у XIII-XIV століттях. – Івано-Франківськ: «Сімик», 2012 р. – 100 с.

5. *Смольський І.Я.* Погляди вчених УІК та УУМ на проблему Української держави в XIII столітті та особу короля Данила. // Засновник Львова король Данило та Українська держава в XIII ст. – Львів: Вид-во ун-ту «Львівський Ставропігон», 2006. – 418 с.

6. Ідзьо Віктор. Українська держава в IX – XIII ст. – Вид. 2. – Львів :«Сполом», 2010. – 416 с. 2012р.

Смольський І.В. Концептуальні розробки вчених Українського державного університету м. Москви щодо дослідження історії Української держави IX-XIV ст.

У статті досліджується історія Української держави у IX – XIV ст.

Основний акцент концентрується на поглядах вчених Українського державного університету м. Москви на історію становлення та розвитку Української держави у IX – XIV ст.

Ключові слова: Українська держава у IX – XIV ст, український король Данило, погляди вчених Українського державного університету м. Москви на історію Української держави в IX – XIV ст., історія Української держави IX – XIV ст.

Смольский И.В. Концептуальные разработки ученых Украинского государственного университета г. Москвы по исследованию истории украинского государства IX-XIV вв.

В статье изучается история Украинского государства в IX – XIV вв.

Основной акцент концентрируется на взглядах учёных Украинского государственного университета г. Москвы на проблему изучения истории Украинского государства в IX – XIV вв.

Ключевые слова: Украинское государство IX – XIV вв., украинский король Даниил, взгляды учёных Украинского государственного университета г. Москвы на историю Украинского государства в IX – XIV вв., история Украинского государства IX – XIV вв.

Smulsky I.V. Conceptual development scientists Ukrainian State University of Moscow on research into the history of the Ukrainian State ninth and fourteenth centuries.

The article examines the history of the Ukrainian state in IX – XIV centuries. The focus is concentrated on the views of scientists of the Ukrainian State University of Moscow in the history of formation and development of the Ukrainian state IX – XIV centuries.

Keywords: Ukrainian state in IX – XIV centuries, the Ukrainian King Daniel, the views of scientists of the Ukrainian State University of Moscow in the history of the Ukrainian state in IX – XIV centuries., History of Ukrainian state IX – XIV centuries.